

STILLE WATEREN DIEPE GRONDEN

Peter Bouman (r) en Frans Leidelmeijer vertellen het Indische verhaal van Amsterdam.

Een stralende zomerdag in Amsterdam. De zachte wind zorgt voor kabbellende golfjes op de Singel voor de Stopera en lachende meeuwen scheren over het water, verderop ligt de steiger van Rederij Kooij. Mocht je de aanlegplaats voor de Indische rondvaart al niet kunnen vinden, dan lokken de gezellige geluiden van het weerzien tussen familie en kennissen je wel naar de juiste boot. Esther de Graaf doet in woord en beeld verslag

Het publiek dat aan boord gaat bestaat vooral uit tweede generatie Indo's, maar ook families met wat jongere gezichten. Vragend naar de beweegredenen om vandaag mee te gaan, blijkt vooral de nieuwsgierigheid naar de Indische geschiedenis in de stad. Met name de verrijking van een informatieve rondvaart trekt aan: iets leren over de belangrijke plaatsen en personen in het vandaag vooral 'Indische' Amsterdam. Daarnaast betekent het voor velen een leuk dagje uit. Een aantal mensen is meegegaan om volgend jaar terug te keren voor een familiereünie, met als doel hun kinderen ook wat kennis van de geschiedenis mee te geven. Op de boot nemen twee oudere vriendinnen zonder Indische achtergrond plaats. Ze gaan dit jaar al voor de tweede keer mee. Dat moet wel een goed teken zijn. "Je hoort de tweede keer toch weer andere dingen en er is zoveel informatie te verwerken".

Dat laatste blijkt te kloppen: de tocht voert de komende uren langs talloze gebouwen waarachter veel verhalen verborgen liggen. Frans Leidelmeijer en Peter Bouman verzorgen met veel enthousiasme de gede-

tailleerde informatie. Er klinkt zachtjes wat Hawaïaanse lounge-muziek en van de achtersteven komen heerlijke etensgeuren aanwaaien. Het zou ook geen Indische rondvaart zijn als er niet lekker de hele tijd gegeten kon worden. En gekletst! Tutup mulut?!? Welnee zeg! De gidsen hebben af en toe moeite zelfs met microfoon boven de gezelligheid uit te komen, maar dat mag de pret niet drukken. De verhalen brengen voor vooral ouderen weer herinneringen en persoonlijke verhalen naar boven. Gelukkig kan alles worden gevolgd via de bijgeleverde prints op tafel, in het geval men even afgeleid wordt door de lekkere hapjes bij de koffie of de kletsende dames naast u.

De gidsen leiden het gezelschap al varende langs grachtenpanden en straatjes, onder bruggen en langs uitzichtpunten over het water. De reis is een aaneenrijging van markante verhalen en historische details. Zo starten we op de Amstel en varen langs het Doelenhotel, waar de Beatles in 1964 logeerden toen ze optraden in Blokker. De eerste eye-opener van de dag, want weinigen weten dat de Beatles, evenals Jimi Hendrix, zich hebben laten inspireren door de Tielman Brothers: Indische grondleggers van de Nederlandse rockmuziek. We varen langs door Berlage ontworpen gebouwen, van wie in Soerabaja ook architectuur te vinden is, en langs het Allard Pierson Museum, waar Multatuli's manuscript van 'Max Havelaar' wordt bewaard. Verderop bij de Grimborgwal is het Binnen-Gasthuis, waar 'dokter Djawa' en journalist Abdul Rival in 1899 als eerste inlander zijn studie tot Europees arts volgde en waar

later de gebroeders Tehupeiory hun studie startten. Veel locaties verwijzen terug naar de eerste zeereizen naar Indië. Het Scheepvaarthuis aan de Prins Hendrikkade is de plaats waar Cornelis de Houtman in 1595 zijn eerste reis begon. Eindelijk horen we dan ook waar de namen 'Binnen- en Buiten Bantammerstraat' vandaan komen als herinnering aan deze expeditie. Ook het Scheepvaarthuis zelf heeft Indische verwijzingen, zoals de ingang waarvan het ontwerp geïnspireerd is door Hindoeïstische tempels.

Al varende reizen we steeds verder door de geschiedenis heen. Via het Verzetsmuseum komen de verhalen over Indische Nederlanders en Indonesiërs die tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben gevochten en in het verzet zaten. Memorabele personen passeren de revue, van de 'Soldaten van Oranje' tot Indische verzetsheldin Anda Kerkhoven.

Een voor een dienen zich kleine juwelen van de geschiedenis aan, terwijl we kalm over de grachten varen. Van Hajenius' sigaren tot Hortus Botanicus, van het kantoor van de Deli Maatschappij tot het Stadsarchief waar de Nederlandse Handelsmaatschappij zat. Dit laatste gebouw wordt ook wel 'De Spekkoek' genoemd, vanwege de laagjes die architect De Bazel aanbracht. Maar ook: de Kopi Luwak, Toradja-koffie en Indonesische thee van het Hofje van Wijs op de Zeedijk die tot op de dag van vandaag te koop zijn. En niet te vergeten de haute couture van Indo Viktor en zijn partner Rolf.

We genieten van heerlijke ketoprak terwijl we langs het Multatulimuseum varen

en op de hoogte raken van verborgen schatten, zoals het prachtige vogelplafond met Molukse vogels aan de Keizersgracht en de kunst van de Indische Charley Toorop aan de Leidsegracht. De hoeveelheid Indische details die deze stad rijk is, is verbazingwekkend. Zowel in de zichtbare als in de verborgen architectuur, in de straatnamen en in de verhalen die achter de gevels schuilgaan. Eenmaal terug aan de kade is iedereen enthousiast en gaat eenduidig hetzelfde geluid op: "Erg inte-

ressant!" De dag is voor alle generaties van nut geweest. Voor de jongere generatie gevuld met nieuwe informatie. Voor de oudere, tweede generatie bracht het herkenning. Er zaten zelfs wat Amsterdammers tussen die in al die jaren niet geweten hebben dat er zoveel plaatsen verbonden zijn met de Nederlands-Indische geschiedenis. En de twee dames? Die kwamen er dubbel verrijkt weer vandaan, even enthousiast als de vorige keer. "Volgend jaar gaan we zeker weer mee", klonk het stellig.

Genoeg ontdekkingen dus tijdens deze expeditie op het water. Onze 'kapal api' maakte een rondreis die niet alleen fantastisch is voorzien van commentaar, maar ook nog tot in detail verzorgd en georganiseerd is. Met recht een fijne dag om nog lang aan terug te denken. Amsterdam wordt vanaf nu door de opvarenden met nieuwe ogen bekeken.

WIETEKE'S WERELD

DE VERSLAAFDE LEZER

Ik ben een verslaafde lezer. Als ik geen boek bij de hand heb, ben ik minder gelukkig. Een boek naast mijn bed, soms in mijn bed, een boek in de trein, een boek bij alles.

Als ik na een voorstelling uit bijvoorbeeld Groningen kom, dan verheug ik me al op het dikke boek dat ik straks verder kan lezen. Want die dikke pillen neem ik niet mee voor onderweg. Dat is te zwaar, neemt teveel plaats in in mijn Tante-Lienkoffer. In de trein gaat een dun boekje mee, of een dwarsliggertje. Niet dat dat lekker leest, ik vind vaak de blaadjes te dun, maar het is beter dan geen boek. En wat lees je dan zult u vragen. Van allerhande. En als het enigszins kan, lees ik boeken van Engelstalige schrijvers in het Engels. Ik hou veel van thrillers, van science fiction, van legal thrillers, van goede romans, poëzie en boeken over Indië natuurlijk. Twee boeken in de week is normaal, maar het zijn er ook wel eens drie!

Die leeshonger had ik als kind al. Gelukkig kreeg ik veel boeken en ik was lid van de bibliotheek in Surabaya, vlakbij de katholieke kerk. De meeste boeken kocht mijn moeder in een tweedehands winkel in de benedenstad. Later ging ik daar ook zelf naar toe op de fiets. We kochten de boeken per kilo! Voor weinig rupiah's had ik dan weer een kilo kinderboeken. Eerst las ik alles en de boeken die de moeite waard waren, werden netjes gekaafd, met een etiket erop. Binnenin schreef ik dan: Voorzich-

tig s.v.p. W. van Dort. In mijn slaapkamer stond een hele grote boekenkast met mijn hele bibliotheek. Wat een bezit. Behalve kinderboeken van uitgeverij Kluitman had ik ook meisjesboeken met illustraties van Hans Borrebach. Die tekeningen vond ik wel goed, maar hij gaf de meisjes altijd van die puntige tieten. Een beetje vreemd. Maar erger nog waren de illustraties van Rie Reindershof van de Goud-Elsje boeken. Goud-Elsje had helemaal geen borsten. Dat was ook raar.

Terwijl ik ook een dik sprookjesboek had, 'Sprookjes van alle landen', met tekeningen van Rie Reindershof met hele normaal beboezemde prinsessen. In Surabaya waren twee grote boekhandels: Kolff en Van Dorp. Mijn ouders lieten om de zoveel tijd een doos boeken op zicht komen. 'Wiet, lees ze even door en zeg maar welke boeken mooi zijn.' In een sneltreinvaart las ik alle tien of twaalf boeken uit en raadde pappie en mammië aan welke boeken ze moesten houden. Zo las ik op mijn dertiende het boek van Robert Ruark over de Mau-Mau in Afrika: 'Iets van Waarde' was de titel. Ik zal dat boek niet licht vergeten. Dat was behoorlijk eng, die moordpartijen. Maar ik smulde van de boeken van Margit Söderholm. Haar boek 'Als de dauw hangt, valt de regen' heb ik wel driemaal gelezen. En ik heb het nog steeds in de kast staan.

Van mijn broer Rob leende ik 'Dracula' van Bram Stoker. Griezellig. Maar het griezeligste boek vond ik 'De poppen van Madame

Mandilip' van A. Merritt. O, o wat was dat eng. Het is geloof ik, het griezeligste boek dat ik ooit gelezen heb. En de Tarzanboeken van Edgar Rice Burroughs leende ik ook van Rob. Heerlijk, want de films waren in de bioscoop in Surabaya te zien. Niet met Johnny Weismuller als Tarzan, maar met de mooie Lex Barker. Toch kwam ik toen thuis van zo'n Tarzantfilm en vroeg aan mijn moeder: 'Hoe kan dat, mammië, zijn kèlèks waren geschoren.' Onder de boeken die ik net uit heb zijn een paar thrillers van Jo Nesbø en het aangrijpende boek 'Geknakte bloem' van Marguerite Hamer-Monod de Froideville over de troostmeisjes. Acht vrouwen vertellen hun verhaal over Japanse militaire dwangprostitutie.

Het goede voorwoord is van Willem Nijholt. Het is stuitend om te lezen hoe die jonge meisjes en vrouwen misbruikt zijn. Marguerite heeft terdege haar research gedaan en het is een belangrijke aanvulling van onze koloniale geschiedenis. Ik kan het boek aan iedereen aanbevelen. Zelf las ik het in delen, met telkens wat dagen ertussen, dat had ik nodig. Theo en ik waren op de boekpresentatie. Het was lovenswaardig dat een jonge Japanse professor geholpen heeft bij het onderzoek.

foto: Roberto Dresia